سەربڕینمان بەچەقۆی نەرم ... حامی ئەحمەد عەلی

میللەتی کورد توشی مەزنترین زیان و تاڵترین ڕابوردوو بوو بەهۆی عەقڵی سیاسی و تاکڕەوانەی دەسەڵاتی کۆمەڵێك بەناو سیاسی کەخۆیان کردە کەواسووری ڕاگەیاندنی دەوڵەتی کوردستان، بەڵام حەیف یەك لەسەر سێی خاکی کوردستانیان لەماوەی بیست کاتژمێردا بۆحەشدی شەعبی جێهێشت هاوڵاتیان دڵش داماون لەو بارودوخەو ئەوانیش نقەیان لێوە نایەت، دۆڕانە گەورەکە لێرەدا تەنها ئەمە نیە بەڵکو قبوڵکردنی کاریگەریەکانیەتی ئەو کاتەی جێبەجێکردنی هێمنانەی ئەو پلانە هەرێمی و نێودەوڵەتیە دەبێتە ئەمری واقیع کەسەرکردایەتی سیاسی کوردستان بەرپرسە لێی، پێم وایە لەداهاتوشدا شوێنەوارە تاڵەکانی دەسەپێندرێنت بەسەرماندا و بەچاوی خۆمان دەیبینین.

لەدەستدان و جێهێشتنی دۆکیۆمێنتی چواردە ساڵی ناوچە داگیرکراوەکانی کوردستان لەماوەیەکی کەمدا یەکێکە لەهەڵە گەورەکان ئێستا ڕاست وایە خەڵك بپرسێت لێتان ئێوە کەنیازی ئەو خۆبەدەستەوەدانەتان هەبوو دەبوو پێشتر ئەرشیفی ئەو ناوچانەتان بپاراستایە و بە ئاشکرا بەهاوڵاتیان و هێزەکانی پێشمەرگەو ناوخۆتان بوتایە یان واباشتر بوو بەپێکهاتن ئەوەتان بکردایە کە ئەتان زانی ئەمە ئاکامەکەی بوو، زۆر لام سەیرە هەندێك هەواڵم بیست گوایە پێشمەرگە بۆیە شەڕی نەکردوە لەتوانایدا نەبوو بەرەنگاری هێزی مرۆیی و چەك و تەقەمەنی هێزەکانی دوژمن ببێتەوە من کەسێکی سەربازی نیم تاشیکردنەوە بۆ ئەو دۆخە بکەم، بەڵام لەوەزارەتی پێشمەرگە و بەرپرسە سەربازیەکان دەپرسم چەند کەس لەو وەزارەتە بە پلەی ڕاوێژکاری سەربازی دامەزراون باشە خۆتان بوون دەتان وت ئێمە بناغەی سوپای عێراقمان داڕشتەوە پەرلەمانتارەکانی کورد نەبون دەنکیان بەیاسای حەشدی شەعبی دا ئیتر سەیر نیە باسی ئەو هۆکارە دەکەن دەبوو ئێوە لە سەرۆکی هێزە چەکدارەکانی عێراق زیاتر زانیاریتان لەسەر هێزە چەکدارەکانی عێراق و حەشدی شەعبی هەبوایە دەمەوێ بپرسم نابێت پێش ئەوەی بڕیاری بەرگری کردن بدەن بزانن هێزی دوژمن لەچ ئاستێکی سەربازیدایە بەپێی پێوەرەکانی جەنگ نابێ لەوە دڵنیابن کەلەناوخۆی خۆتاندا یەك دەنگ و یەك هەڵویستن نابێ بزانن لەڕوی ژمارەو چەك و تەقەمەنیەوە هاوکێشەکە لەچ ئاستێکدایە یان تەنها مەتەڵێك بوو وەڵامەکەی گرنگ نەبوو لاتان.

سەد حەیف بۆ کاری سیاسی لەم وڵاتە لەهەر شوێنێکی دونیا هەر نەتەوەیەك کاتێ ڕوو بەڕووی مەترسیە دەرەکیەکان دەبێتەوە پارتە سیاسیەکان و کەسایەتیە ئەکادیمیەکان بەزووترین کات کۆدەکرێنەوە و ڕاوێژیان پێدەکرێت بۆ دەربازبون و زاڵبون بەسەر تەنگژەو خۆدورگرتن لە ئاگری شەر تا پلەی کۆتایی، بەڵام لێرە کشوماتێکی سیاسی بەکۆمەڵ و هەڵبژاردنی بێدەنگیەکی کوشندەو هەڵمەتی هەڵدانەوەی ڕابوردوی یەکترو یەکتر تاوانبارکردن و تۆراندنی ئەو کەسانەش کە ئینتیمای نەتەوەییان تۆزێك تیاماوە وهێرشکردنە سەر یەکتری دەبێتە جێگرەوەی پلانەکانی دوژمن..
یەکێك لەتێزە بەناوبانگەکانی بواری ڕووبەڕووبونەوەی سەربازی ئەوە دوپات دەکاتەوە کە دەڵێت سەرکردەی سەرکەوتوو ئەو کەسەیە کەپێش کۆنترۆڵی جەستەی دوژمن عەقڵی کۆنترۆڵ بکات لێرەدا نەك ئەوە نەکرا بەڵکو لەسەرەتای هێرشەکەوە میدیای حیزبی ئاسایشی دەروونی و سەقامگیری کۆمەڵایەتی هاوڵاتیانی لەڕەگەوە هەڵتەکاند، پاشان دەبوو دەستخۆشی لەو هێزە بکرێت نەك تانەو تەشەر کەنزیکەی چوار ساڵە لەشەڕێکی سەخت و ناسەقامگیریەکی کۆمەڵایەتی و دەروونی چڕدایە بەهۆی قەیرانی ئابوری و سیاسی و ئەو کۆبونەوە بێشومارانەی ئێوەوە بەرهەمەکەی ئەو بێئومێدیە گەورەیەی شانزەی ئۆکتۆبەری لێ کەوتەوە.

سەرۆك وەزیرانی عێراق لە ووتاری هەفتانەی خۆیدا ئاماژەی بەگورزەیەك لەئەو پلانانە داوە کەوا بەنیازی جێبەجێکردنیەتی بەووتەکانیدا ئاماژەی ئەوەیان پێوەدیارە نیازی ژێردەستەکردن و دەستەمۆکردنی هەرێمی کوردستان هەبێت، دەڵێت سوپای عێراق ئاسایش بەسەر هەموو ناوچەکاندا جێبەجێدەکات، داوامان کرد پێکەوە بەهاوبەشی ناوچەکێشە لەسەرەکان بەڕێوە ببەین بەڵام هانی شەڕیان دژی سوپای عێراق دەدا، گەورەترین زەرەرمەندی ئەو ڕاپرسیە شوومە کورد خۆیان بون هەموو دەس کەوتەکانیان لەکیس چوو، پێشمەرگە سەلماندیان کەهاونیشتمانی عێراقن بەوەی کەڕەتیان کردەوە لەگەڵ سوپای عێراقدا بجەنگن، ناچینە ناو شەڕێکی ناوخۆییەوە کە قوربانیەکەی هاوڵاتیان بن، بەلێپرسراوانی کوردمان وتوە کەسنورەکان دەبێت لەژێر فەرمان و دەسەڵاتی دەوڵەتی فیدراڵیدا بن، دەسەڵاتی حکومەتی فیدراڵ دەبێت بگاتە هەموو عێراق بەکوردستانیشەوە، لەپارتە سیاسیەکان قبوڵ ناکەین دەست بگرن بەسەر سەروەت و سامانی ووڵاتدا، قبوڵکراو نیە دەزگاکانی ئاسایش و ناوخۆ لەسەر بنچینەی حیزبی دابەش بکرێن، ئەیان ویست سنور بەخۆیان دیاری بکەن بەڵام ئێمە بەئاشتی دیاریمان کرد، دەمانەوێ دەستوری عێراق

بەتەواوی جێبەجێبکەین لەڕابوردوودا بێدەنگ بوین لەسەر هەندێ کێشەو هەڵەی مەترسیدار ئەمە جارێکی تر ڕوو نەداتەوە، جگە لەدەوڵەوت کەس بۆی نیە چەکی هەبێت، هێزە ئەمنیەکان ئەرکیان پاراستنی دەوڵەتە نەك حیزب، پێشمەرگە هاوکاریکردنی سوپای عێراقی هەڵبژارد نەك گوێڕایەڵی فەرمانەکانی سەرکردەکانی کوردستان.

باچیتر پەڕاوی یەکتر شکاندن و یەکتر تۆمەتبارکردن دابخەین باڵوێژی پەلامارەکەی ناوچە کێشە لەسەرەکان بکەینە دەستپێکی گۆڕانگاری لە تەواوی سیستەمی حکومڕانی شکستخواردوی هەرێمی کوردستان لەپێناو بەرژەوەندی ئایندەی کوردستاندا دەستبەرداری کەڵەکەکردنی داهاتوو شاردنەوەی لەئەو ڕۆڵانەی لەپێناو کوردستاندا ماڵ و مناڵی خۆیان بێناز کرد، چیتر کورسیەکانی فەرمانڕەوایی لەعورفە دیمۆکراسی و دەستاودەستکردنی دەسەڵات نەتۆرێنین لەمە زیاتر کات بەفیڕۆ نەدرێت و لەجێبەجێکردنی سیاسەتی تاکڕەوانە پەشیمان ببینەوە.

پۆست – رێفراندۆم و قۆناغی نوێ ... هیوا خۆشناو

ئیتر لەگەڵ رێفراندۆمەکەی ٢٥ی سێپتامبەر، سەرجەم کەڵەکەکانی ناسیۆنالیزمی کوردی کە خۆیان لە ئەفسانە و حیکایەتەکانی کوردایەتی، موقەدەساتەکانی سەرکردەی شاخ و چەکدار، پێشمەرگە، دیوەخان و تا دەگاتە خەونی دەوڵەتی کوردی کۆتاییان پێهات و چونە ناو مۆزەخانە. ئەو مێژووە زۆری لەسەر گووترا و نووسرا، با کەمێك باسی داهاتوو، قۆناغی نوێ بکەین.
ئەگەرچی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست شوێنێك نیە، پێشهات، تیۆر و پلانەکان وەک خۆیان لەسەر کاغەز جێبەجێ ببن، بەڵام سەرجەم ئاماژەکان نیشانمان ئەدەن کە لە داهاتوودا، شتێک بەناوی دیوەخانی سەرکردە نەخوێندەوارەکانی سەردەمی شاخ، ملیشیاکانی سەر بیرەنەوتەکان و سوپای "ئەم و ئەو"، موجازەفەکردن و مەرفینکردنی کۆمەڵگەیەک لە ژێرناوی درۆ و خەونی دەوڵەتی کوردی و ....هتد لە شانۆی سیاسەتی ئەمەدا جێگایان نابێتەوە.

قۆناغی پۆست-ڕێفراندۆم و پۆست-کوردایەتی

چۆن لووتبەرزی و نائەقڵانیەتی ناسیۆنالیزمی ئەڵمانی دوێنێ لە کەسایەتی نازیەکان و ئەدۆڵف هیتلەر دا تێکشکێندرا یان تووشی شکاندن کرا، ئەمڕۆش نەتەوەپەرستی نەژادی و خێڵەکی کوردی کە ڕەگوڕیشەکەی بۆ ئاغا، شێخ و کوێخا کوردەکان و بنەماڵە خانەدانەکان دەگەڕێتەوە و بەرژەوەندیەکانیان زۆر جار لەناو باوەشی ئەو وڵاتانەدا دەبیننەوە کە لەسەر پاشخانی ئیمپراتۆریەتیەکانی ڕۆژهەڵاتی ناویندا دانیشتوون و هەرکەس دەتوانێ یارییان پێبکات، لە کەسایەتی بارزانی و کۆمەڵێک مەکتەب سیاسی پشتئەستوور بە فەلسەفەی کوردایەتی شاخ لەگۆڕ دەنرێت.

بەڵام چۆن ئەڵمانەکان وەک نەتەوەیەکی ئاقڵ، دوای کارەساتەکانی جەنگی جیهانی یەکەم و دووەم کۆتاییان پێنەهات و بە ئەزموون وەرگرتن و بەلاوەنانی ناسیۆنالیزمی فاشی بوون بە یەکێک لە وڵاتە هەرە بەهێزەکانی جیهان و پێشەنگی ئارامی و یەکێتی ئەوروپای دیموکراتی، دڵنیام ئەگەر گەلی کوردستانیش ئەزموون لە بێ ئەقڵییەکانی کەڵنەفامی ئیدارەی کوردی لە ماوەی ٢٦ ساڵدا وەرگرێت، ئەوا دەبێتە پێشەنگی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

قۆناغی نوێ و تێکۆشانی گەلانی کوردستان

لەبەر ئەو هۆکارانەی سەرەوە، بزووتنەوەی سیاسی کوردایەتی هەروەکو سەدەی بیستەم شتێکی جیاوازتری لە "راپەرین، دانوستانی سەرشۆڕانە و شکست"پێنەبوو. لە سەدەی ٢١مینیشدا بەهۆی ڕزگارنەبوونی کورد بە گشتی و بزووتنەوەی سیاسی کورد لە باشوور لە ئەقڵیەتی کوردایەتی و سەرکردەی خاوەن پاشخانی چینی خانەدانەکانی کورد کە نەوەکو بە تەنیا نائەقڵانیەت، بەڵکو بەرژەوەندی بنەماڵە – خێڵی خۆی لە ژێردەمامکی نەتەوەیی حەشارداوە، وەک کۆتایی ئەزموونەکانی کۆماری کوردستان لە مهاباد، نسکۆی ١٩٧٥، ئەنفال و هەڵەبجە تا دەگاتە شکستەکەی ١٦ی ئۆکتۆبەر، جارێکی دیکە بێهیوایی باڵی بەسەر ئاسمانی کوردستاندا کێشاوە. دەبێ ئەوە بزانین کە جیهانی ئەمڕۆ جیاوازە لەگەڵ سەرەتاکانی سەدەی بیستەم و شەڕی سارد. گەلانی کوردستانیش پێگە و هێزی خۆیان بە گشتی لەدەست نەداوە. لە ڕۆژئاوای کوردستاندا کورد بە هاوپەیمانی لەگەڵ بەشێکی عەرەب و پێکهاتەکانی دیکەی ناوچەکە لەوپەڕی بەهێزیدایە.

وڵاتانی قەوارەپارێزی وەک تورکیا و ئێران لە پێگەی خۆپاراستن دان

و دەوڵەتی پشت ئەستوور بە ناسیۆنالیزم لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، هەڕەشەی لەناوچوونی لەسەرە. حکوومەتی عەبادی حکوومەتی شیعە و مەزهەبی نییە، بەڵکو حکوومەتی تەکنەکراتەکانی عێراقە. وڵاتانی خۆرئاوا لە داهاتودا بە لاوازکردنی هەژموونی ئێران و تورکیا لە عێراق سوودی لێوەردەگرن. ئەگەر ئەمە تێزێک واقعبینانە بیرکەینەوە، هەست ئەکەین خۆرئاوا هەمان ئەو شانسەی دوای جەنگی جیهانی دووەم بە ئەڵمانیای دیموکراتی بەخشی، بەسەرکردایەتی عەبادی بە عێراقی نوێشی بەخشیووە، ئەگەر خۆیان بەشایەنی ئەو شانسە بزانن. لە هەمان کاتدا نابێ خۆشباوەڕبین، تا ئێستاش لەناو کابینەکەی عەبادیدا، گەندەڵی، مەزهەبگەرایی، شۆڤێنیزمی عەرەبی، درێژە بە هەبوونی خۆی دەدات. ئەو حکومەتە کەمێک خاڵی لاوازی دیکەی هەیە، کە لە داهاتوودا خۆرئاوا نیگەران دەکات ئەویش بەردەوامیدانە بە ئەقڵی سەنترالیزم کە لەگەڵ تەکنیکەکانی بەڕێوەبەرایەتی سەردەمی گلۆبالیزم و نەوەی نوێ و ئابووری هاوچەرخ ناگونجێت.

بەکورتی: خۆرئاوا کار بۆ بەرژەوەندیەکانی خۆی دەکات کە خۆی لە کەمپانیا فرەڕەگەزییەکان و داهاتووی بازاڕی ئەوان دەبینێتەوە. دەوڵەتانی نەتەوەیی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست دکتاتۆرن و لەژێر هەڕەشەی لەناوچوون دان، کورد بە نەخۆشیەکانی ئەقڵیەتی ناسیۆنالیزمی خۆی – خانەدان دەناڵێنێ و عێراقیش وڵاتێکی نادیموکراتە لە سەنترالیزم و مەزهەبگەرایی ڕزگاری نەبووە.

گەلی کوردستان ئەگەر لە ناسیۆنالیزمی کوردایەتی ڕزگاری بێ، دەتوانێ درک بەو ڕاستیە بکات کە ئێستا سەردەمی دامەزراندنی دەوڵەتی قەومی نییە، بەڵکو سەردەمی شەڕی ناسنامەکانە. کلتوورەکان، هەرێمەکان، زمان و زاراوەکان، ئایینەکان و… هتد، لەناو شەڕێکی سەختدان بۆ بەدەستهێنانی مافی ناسنامە، کلتوور، بەشداریکردنی ڕاستەوخۆ لە سیاسەت/بڕیار وەرگرتن و مافە ئابوورییەکانیان. بە ئەمەش سەرکردایەتی کلاسیکی سەردەمی شاخ و کادیرانیان وەڵامی ئەو قۆناغە نادەنەوە و بزاڤی سیاسی نوێ یان تەوژمی دیموکراسی و گۆڕانکاری کە توانستی شەڕی شارستانی/دیموکراسی و ناسنامەکانی هەیە، جێگای ئەوان دەگرێتەوە. لە جیاتی دیوەخان و مەکتەب سیاسیەکان، پەرلەمان ڕۆڵی یەکلاییکردنەوەی کێشەکان دەبینێت. لە جیاتی ئایدۆلۆژیای نەتەوەیی، مارکسیزم و مەزهەبگەرایی، ئەقڵیەتێک [illegible] دەبێ کە ڕێگەر نەبێ لە بەنێودەوڵەتیکردنی سەرمایە و دیوارەکانی بازاڕی نەتەوەیی تاڕانچی ئەستورتر نەکات.

گرینگ نیە ئێستا کێ سوپای بەهێز، پارەی زۆر و کێ حاکمی جیوگرافیایەکی پان و بەرینە، ئەوەی گرینگە کام چین و توێژ ئەو تایبەتمەندیانەی سەرەوەی تێدایە، ئەو دەتوانێ ببێتە پێشەنگی عێراق و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

من هەست ئەکەم، سەرباری نیگەرانیەکانی خۆرئاوا لە باشووری کوردستان، لە داهاتویەکی نزیکدا ڕۆڵی پێشەنگایەتیکردنی شۆڕی دیموکراسی بۆ گەلانی کوردستان دەبەخشرێتەوە و ئەبێ خۆمان بۆ ئەو قۆناغە ئامادە بکەین.

نێستۆر ماخنۆ گەریلایەکی ئەنارکیست* … وەرگێرانی : هێژەن

گەریلایەکی ئەنارکیست، کەسێک کە ناوی بوو بە هاوپێچی ناوی کۆمونە کرێکاریی و جوتیارییەکانی ئۆکرانیا *

نێستۆر ماخنۆ Nestor Makhno کەسێک بوو، کە سەرپەرشتی سەربازیی لەشکری بزاڤی ئەنارکیستی ناسراو بە بزاڤی ماخنۆڤیستی Makhnovist movement – Makhnovshchina دەکرد.

ئەو بزاڤە ڕەنگدانەوەی شۆڕشی (ڕوسیە)ی ١٩١٧ بوو لە ئۆکرانیا، لەوێندەرێ شۆڕش شێوەیەکی ئازادیخوازانەی لەخۆگرت و کرێکاران و جوتیاران دژی لەشکرەکانی تزاری و دژە-شۆڕش و بۆلشەڤیکە سەرکوتگەرەکان جەنگین.

نێستۆر ئیڤانۆڤیچ ماخنۆ Nestor Ivanovich Makhno ٢٧ی ئۆکتۆبەری ١٨٨٩ لە ئۆکرانیا لەدایکبووە، ٢٥ی جولای ١٩٣٤ لە فەرەنسە مرد.

بزاڤی ماخنۆڤیست بەناوی (ماخنۆ) ئەنارکیستی ئۆکرانیایی ناونراوە، ئەوێک کە هەر لە سەرەتاوە ڕۆڵێکی سەرەکی لەنێو ئەو بزاڤەکە گێڕا. لە ڕاستیدا ماخنۆڤیستا Makhnovshchina پیت بە پیت دەکاتە بزاڤی ماخنۆ و بۆ هەمیشە ناوی ئەو لەتەک شۆڕشی هەرێمی باشووری

خۆرهەڵاتی ئۆکرانیا گرێیخواردووە. ئەی ماخنۆ کێ بوو؟

نێستۆر ئیڤانۆڤیچ ماخنۆ (Nestor Ivanovich Makhno) ٢٧ی ئۆکتۆبەری ١٨٨٩ لە هولیای پۆلە Hulyai Pole شارۆچکەیەکی سی هەزار ٣٠.٠٠٠ کەسیی لە باشووری خۆرهەڵاتی ئۆکرانیا لەدایکبووە، کە کۆمەڵێک فیرگە و کارگەی تێدا هەبوو.

ماخنۆ کوڕی خێزانێکی هەژاری جوتیاریی بوو. کاتێک کە ئەو تەمەنی دە (١٠) مانگ بوو، باوکی مرد، ژیانی ئەو و چوار براکەی دیکەی کەوتە سەرشانی دایکیان. لەبەر هەژاری و نەداریی لە ڕادەبەدەری خێزانەکەی، ناچار ماخنۆ لە تەمەنی حەوت ساڵیی خەریکی شوانکارەیی بووە. لە تەمەنی هەشت ساڵیی لە فێرگەی سەرەتایی (هولیای پۆلە) کەوتووەتە خوێندن و بە زستانان خوێندویەتی و بە هاوینان لای دارا (زەمیندار و کارخانەدارە) نێوخۆییەکان کاری کردووە. کاتێک کە تەمەنی گەیشتووەتە دوازدە (١٢) ساڵان لە خوێندن وازیهێناوە و بە تەواو کاتیی وەک کرێکاری کشتوکاڵی لەسەر زەویوزاری خانزادە و کۆڵگە داگیرکراوەکانی ژێرچەپۆکی کۆلاکەکان (جوتیارە دەوڵەمەندەکان)ی ئاڵمانیا کاریکردووە. لەتەمەنی هەڤدە ساڵیی لە (هولیای پۆلە) سەرەتا وەک شاگردی وێنەکار و پاشان وەک کرێکارێکی بێپیشە لەنێو کارخانەیەکی ئاسنگەریی کەوتووەتە کارکردن و دواجار وەک ئاسنڕێژەر (ئاسنساز) لە هەمان ڕشتە بەردەوامبوو.

هەر ئەو کاتە، کە لە پیشەی ئاسسازی کاریدەکرد، بەشداری ڕامیاریی شۆڕشگێڕانەی کرد. ساڵانی ناجێگیری پاش شۆڕشی ساڵی ١٩٠٥ی ڕوسیە، ماخنۆ لەتەک ڕامیاریی شۆڕشگێڕانە تێکەڵبوو. ئەو بڕیارەی ئەو بۆ ئەزموونەکانی خۆی لەبارەی ستەم لە شوێنی کار و دیتنەکانی ئەو لە تیرۆرکارریی ڕژێمی ڕوسی کاتی ڕوداوەکانی ساڵی ١٩٠٥ دەگەڕایەوە (ئەو کاتە لە ‘هولیای پۆلە’ بارگرژییەکی ئاوا لەئارادانەبوو، سەرەڕای ئەوە ڕژێم هەژمارێکی زۆری لە هێزی پۆلیسی-دابڕی بۆ سەرکوتکردنی کۆبوونەوە و کۆڕ و کۆمەڵەکان و بۆ چاوترسێنکردنی ڕێبواران و لێدانی زیندانیان بە قۆنداخە تفەنگ لەسەر شەقامەکانی شارۆچکەکە نارد). ساڵی ١٩٠٦ ماخنۆ بڕیاریدا بە گروپێکی ئەنارکیست لە (هولیای پۆلە) پەیوەستبێت، گروپێک کە ساڵێک لەوەوپێش بە زۆری لە لاوە جوتیارە هەژارەکان پێکهاتبوو.

کۆتایی ساڵی ١٩٠٦ و سەرەتای ساڵی ١٩٠٧ ماخنۆ بەتۆمەتی کوشتنی ڕامیارانە دەستبەسەرکرا، بەڵام بەهۆی لەدەستدانەبوونی بەڵگە بۆ ئەو تۆمەتە، لە زیندان هاتەدەر. ساڵی ١٩٠٨ بەتۆمەتی هەڵبەستراو

لەلایەن پۆلیسێکی سیخور لەناو گروپەکە دەستبەسەرکرا و خرایە زیندان. مارچی ١٩١٠ ماخنۆ و سیازدە (١٣) کەسی دیکە لەناو دادگەیەکی سەربازیی سزای لە سێدارەدانیان بۆ بڕدرایەوە. ماخنۆ بەهۆی کەمی تەمەن و هەوڵ و تێکۆشانی دایکی، سزای لە سێدارەدانەکەی گۆڕدرا بە زیندانیی هەمیشەیی لەتەک کاری سەخت. لە ماوەی زیندانیبوونەکەی لەناو زیندانی بوتیرکی Butyrki لە مۆسکۆ، بە هەموو شێوازێکی لەبەردەست و گونجاو بەرهەڵستی دەسەڵاتدارانی زیندانەکەی دەکرد، هەر بەهۆی ئەو بەرهەڵستیی-کردنەیەوە زۆربەی ماوەی زیندانییبوونەکەی بە زنجیرکراوی یان لەناو سیاچاڵە سارد و شێدارەکان بەسەربرد. ئەو ئەزموونە ڕکوکینەی لە ڕادەبەدەری ماخنۆی لە زیندانەکان زیاتر کرد (دواتر لە سەردەمی شۆڕش، یەکەمین ئەرکی ئەو لەتەک گەیشتنی بە هەر شار و شارۆچکەیەک، ئازادکردنی زیندانییەکان و وێرانکردنی زیندانەکان بوو).

ماخنۆ لە ماوەی زیندانییبوونەکەی لەناو زیندانی بوتیرکی لەتەک پیتەر ئارشینۆڤ Peter Arshinov هاوزیندانییەکی ئەنارکیست، کە دواتر بوو بۆ چالاک و مێژوونووسی بزاڤی ماخنۆڤیستی، بوون بە هاوڕێی یەکدی. پیتەر ئارشینۆڤ ساڵی ١٨٨٧ لە شارۆچکەی پیشەسازیداری کاتێرینۆسلاڤ Katerinoslavی ئۆکرانیا لەدایکبووبوو. باوکی کرێکاری کارخانە و کانێکان بوو. پیتەر ئارشینۆڤ لە بنەڕەتدا بۆلشەڤیک بوو و ساڵی ١٩٠٦ بووبوو بە ئەنارکیست، لەناو ڕێکخستنی کرێکاران و کاری کارخانە دژی ڕژێمی تزاریی ڕۆڵێکی ڕابەرانەی دەگێڕا. ساڵی ١٩٠٧ دەستبەسەر کراو بە مردن سزادرا و بەرەو ئۆروپای خۆراوایی هەڵهات. ساڵی ١٩٠٩ گەڕایەوە ڕوسیە و دووبارە زیندانییکرایەوە و دیسانەوە هەڵهاتەوە. ساڵی ١٩١٠ جارێکی دیکە دەستگیرکرا و خرایە زیندانی بوتیرکی و لەوێندەرێ بوو، کە لەتەک ماخنۆ ئاشنابوو. هەر دوو ئەنارکیست هاوەڵتییەکی کەسیی و ڕامیاریی توندوتۆڵیان پێکهێنا و ئارشینۆڤ لە پەرەدان و قووڵکردنەوەی بۆچوونە ئەنارکیستییەکان بۆ ماخنۆ کۆمەکیکرد.

ڕۆژی ٢ی مارچی ١٩١٧ پاش هەش ساڵ و هەشت مانگ مانەوە لەناو زیندان، ماخنۆ لەتەک زیندانییە ڕامیارەکانی دیکە وەک سەرەنجامی شۆڕشی فێبریوەری ئازادبوو. پاش بەسەربردنی سێ (٣) هەفتە لە مۆسکۆ لەتەک ئەنارکیستەکانی ئەوێندەرێ، ماخنۆ گەڕایەوە بۆ هولیای پۆلە. وەک تاقە زیندانییەک کە بەهۆی شۆڕشەوە بۆ ناو خێزانەکەی گەڕایەوە، بە شێوەیەکی تایبەت لەناو شارۆچکەکەی لێ ماخنۆ ڕێزەگیردرا. پاش ساڵانێک لە زیندانییبوون و ئەشکەنجە، ماخنۆ وەک

هەرزەکارێکی چالاکی بێپێشینە نەگەڕایەوە، بەڵکو وەک ئەنارکیستێکی پەروەردەبوو و جەنگاوەر هاوڕای بیرۆکەی بەهێز لەبارەی ململانێی کۆمەڵایەتیی و ڕامیاریی شۆڕشگێڕانە گەڕایەوە، ئەو بیرۆکانەی کە دەستبەجێ بۆ پیادەکردن دەگونجان. ماخنۆ کاتێک کە لە هولیای پۆلە نیشتەجێبوو، بەزوویی خۆی بۆ کاری شۆڕشگێڕانە تەرخانکرد. ئەندامەکانی دیکەی گروپە ئەنارکیستییەکە و ژمارەیەکی زۆر لە جوتیاران چوونە سەردانی ئەو. پاش گۆڕینەوەی بۆچوون و تێروانین لەتەک ئەوان، پێشنیاری دەستبەجێ دەستکردن بە کاری ڕێکخراوەیی بۆ گرێدانەوەی جوتیارانی هولیای پۆلە و دەوروبەری لەتەک گروپە ئەنارکیستەکان. ڕۆژی ٢٨-٢٩ی مارچ بە سەرپەرشتکاری ماخنۆ یەکێتی جوتیاران پێکهات. پاشان لەنێو گوند و شارۆچکەکانی دیکەی ناوچەکە یەکێتی لەو چەشنەی ڕێکخست. ماخنۆ ڕۆڵێکی سەرکەوتوو و بەرچاوی لەنێو مانگرتنی کرێکارانی دارتاشی و کانەکان لەنێو کارخانەیەک، کە هی پیرە خاوەنکارە پێشوویەکەی خۆی بوو (ئەو تێکشکانە ئاوای لە خاوەنکارەکانی دیکە کرد، مل بە داخوازی کرێکارەکانیان بدەن). هەمان کات جوتیارەکان ئامادەنەبوون بە خاوەن زەمینەکان کرێ بدەن[١].

ئەنجوومەنە ناوچەییەکانی جوتیاران لە ناوچەی هولیای پۆلە و ناوچەکانی دیکە ڕاگەیێندران، هەر ئاوا ڕۆژی ٥-٧ی ئۆگوست کۆنگرەی هەرێمیی لە کاتێرینۆسلاڤ Katerinoslav بڕیاریدا، سەرلەنوێ لەنێو سۆڤییەت و کۆمونەکانی جوتیاران و نوێنەرانی کرێکاران یەکێتییە جوتیارییەکان ڕێکبخاتەوە.

بەو شێوەیە ماخنۆ و هاوکارەکانی "بەهیوای خێراکردنی دەستبەسەرداگرتنی داراییە گەورەکان"، پرسە ڕامیاریی و کۆمەڵایەتییەکانیان لەتەک ژیانی ڕۆژانەی خەڵکی ئامێتەکرد.[٢] لە هولیای پۆلە، بەراورد بە شوێنەکانی دیکە شۆڕش خێراتر دەبزووت (بۆ نموونە، لە کاتێکدا کە سۆڤیەتی ئەلێکساندرۆڤسک Aleksandrovsk لە پیترۆگراد ڕۆژانی جولای لە کارەکانی فەرمانداریی کاتیی پشتیوانیدەکرد، بەڵام لە هولیای پۆلە بۆ هاوەدەنگیی و پشتیوانیکردنی سەربازانی یاخی و کرێکاران کۆبوونەوەیەک دەکرێت). جوتیاران لە گشت لایەکەوە بۆ بەدەسهێینانی ڕێنوێنی و کۆمەک لەلایەن نێوەندە بەڕێوەبەرایەتییە نزیکەکانیان (بەڕێوەبەرایەتییە سەربەخۆکان/ Volosts)□ بەرەو (هولیای پۆلە) دەچوون. چینی جوتیاران دەیویست دەستبەسەر زەمینی زەویدارە گەورەکان و کۆلاکەکان بگرێت. ماخنۆ ئەو داخوازییەی لەنێو یەکەمین دانیشتنەکانی سۆڤیەتە

هەرێمییەکان پێشکەشکرد، ئەوەی کە لە هولیای بەرزکرایەوە. مانگی ئۆگوست، ماخنۆ گشت داراکان [موڵکدارێ] نێوخۆیی و جوتیارە دەوڵەمەندێکانی kulaks بانگهێشتکرد و هەموو بەڵگەنامەکانی دارایی زەوی، وڵاخ و ئامێری لێ ئەوان سەندنەوە. لیستی داراییەکان چێکراو و وەک ڕاپۆرتێک بۆ دانیشتنی سۆڤیەتی ناوچەکە و کۆبوونەوەی هەرێمیی بەرزکرایەوە. لەوێدا لەسەر ئەوە بڕیاردرا، کە هەموو زەمینەکان و وڵاخ و ئامێرەکان بەیەکسانی دادێ بەشێنرێن و دابەشکردنەکەش خودی خاوەنزەوییەکانیشی دەگرتەوە. ئەوە نێوەڕۆکی پرۆگرامی کشتوکاڵیی بزووتنەوەی ماخنۆڤیستی بوو، واتە هەڵوەشاندنەوەی دارایی تایبەتی داراکان و کۆلاکەکان. هیچ کەس مافی ئەوەی نەبوو، زیاتر لەوە زەوی هەبێت، کە دەتوانێت بەخۆی لێنێو کاربکات، بەبێ ئەوەی کەسێکی دیکە بەکرێبگرێت. ئەوە هەمووی بەرهەڵستکاری بوو بەرانبەر فەرمانداریی کاتیی کە لەسەر ئەوە پێداگرییدەکرد، ئەو پرسانە گشت کاری ئەنجومەنی دامەزرێنەرانن Constituent Assembly. هەر بۆیە جۆرێ کۆمونە ئازادەکان لەسەر زەمین و دارایی خاوەنزەوییە کۆنەکان پێکهاتن.

بەشێوەیەکی چاوەڕواننەکراو جێبەجێکردنی ئەو بڕیارانە بەهۆی بەرهەڵستیکردنی خاوەنزەوی و کۆلاکەکان دواخرا، کە خۆیان ڕێکخستبوو و پەیوەندییان بە دەسەڵاتدارانی کاتییەوە کردبوو. کاتێک کە جەنەراڵ کۆرنیلۆڤ Kornilov هەوڵیدا بۆ سەر پترۆگراد لەشکرکێشیبکات و دەسەڵات بەدەستەوەبگرێت، سۆڤیەتی (هولیای پۆلە) بەڕابەری ماخنۆ بە پێکهێنانی کۆمیتەیەک بۆ ڕزگارکردنی شۆڕش دەستپێشخەریکرد. ئامانجی سەرەکی چەککردنی دوژمنە نێوخۆییەکان (خاوەنزەوییەکان و سەرمایەدارەکان و کۆلاکەکان) بوو، هەر ئاوا هەڵوەشاندنەوەی دارایی ئەوان لەسەر سامانەکانی خەڵکی: زەمین و کارخانە و کۆگەکان و کارخانەکانی چاپەمەنی و شانۆکان و هیدیکەش. ڕۆژی ٢٥ی سێپتێمبەر کۆنگری بەڕێوەبەرایەتیی سۆڤیەتەکان و ڕێکخراوەکانی جوتیاران لە هولیای پۆلە دەستبەسەرداگرتنی زەمینی داراکان و گۆڕینی بە دارای کۆمەڵایەتی [گشتی] ڕاگەیاند. هێرش بۆ سەر دارایی داراکان و جوتیارە دەوڵەمەندەکان (لەنێوان ئەوانیش داگیرکەرە ئەڵمانەکان) دەستیپێکرد و دەستکرا بە لێسەندنەوەی دارایی داگیرکەران (زەمیندارە گەورەکان و داگیرکەرە ئەڵمانەکان).

کاتێک کە فەرمانداریی ڤلادیمیر لێنین بەهاری ساڵی دواتر ڕێکەوتننامەی برێست لیتۆڤسک Brest-Litovskی واژۆکرد، چالاکییەکانی

ماخنۆ ڕاگیران. ئەو ڕێکەوتننامەیە بەشێکی گەورەی ئیمپراتۆری ڕوسی بێدیاریکراویی (ئۆکرانیا)ی لێ بەرانبەر ئاشتی بە ئاڵمانیا و نەمسا بەخشی. هەر ئاوا ڕێکەوتننامەکە داگیرکردنی ئۆکرانیای لەلایەن هەژمارێکی گەورەی هێزی ئاڵمانی و نەمساوی پێسەندکردبوو، کە سەراپای وڵاتەکەی لە ماوەی کەمتر لە سێ مانگ داگیرکرد. ماخنۆ لە پێکهێنانی یەکە سەربازییەکان، کە هەزار و حەوت سەد (١٧٠٠) کەسیان دەگرتەخۆ، سەرکەوتوو بوو. بەڵام نەیتوانی بە داگیرکردنی هولیای پۆلە بەربگرێت. پاش کۆنگریسی ئەنارکیستان کۆتایی ئەپریلی هەمان ساڵ لە تاگانڕۆگ Taganrog، کۆنگرێکە بڕیاری ڕێکخستنی یەکەی جەنگاوریی بچووکی پێکهاتوو لە پێنج (٥) تاکو دە (١٠) جوتیار و کرێکار، کۆکردنەوەی چەک لە دوژمن و هەڵخرانی ڕاپەڕینی سەرتاسەریی جوتیاران دژی هێزەکانی ئاڵمانیا و نەمسا و ناردنی گروپێکی بچووک بۆ ڕوسیای سۆڤیەتی بە پلەی یەکەم بۆ ئەوەی بزانرێت، کە لەوێندەرێ شۆڕش و ئەنارکیستەکان لەژێر سایەی بۆلشەڤیکەکان لە تێک چی ڕوو بەڕوون.

ماخنۆ یەکێک بوو لە گروپەکە. مانگی جونی هەمان ساڵ ماخنۆ گەیشتە مۆسکۆ. ئەو دەستوبرد چاوی بە هەندێک لە ئەنارکیستەکانی ڕوسیە (لەنێو ئەوان هاوەڵی دێرینی خۆی ‘پیتەر ئارشینۆڤ’) کەوت. بزاڤی ئەنارکیستی لە مۆسکۆ لاواز بووبوو، بەهۆی هێرشی (چێکا) دەزگەی ئاسایشیی بۆلشەڤیکەکان Bolshevik secret service the Cheka مانگی ئەپریل بڕبڕەی پشتی بزووتنەوەکە شکابوو، هەر بەو جۆرەش هێرشی ڕامیاریی چەپ بۆ سەر بۆلشەڤیکەکان تێکشکابوو. بۆ ماخنۆ کە لە ناوچەیەکەوە هاتبوو، ئازادی ڕادەربڕین و ڕێکخراوبوون شتێکی جێکەوتەبوو، لاوازیی ئاستی چالاکیکردن بۆ ئەو شتێکی تەکاندەربوو. بۆ ئەو مۆسکۆ وەک پایتەختی شۆڕشێکی کارتۆنیی بوو، کارخانەیەکی گەورەبوو کە لەنێو ئەو بڕیار و دروشمی نێوەڕۆک خاڵیی تاک-پارتییێکی ڕامیاریی لەوێندەرێ دەردەچوون، پارتییێک کە بەهۆی دەستبەسەرداگرتن و خۆسەپاندن خۆی گەیاندە پلەی فەرمانداریی.[٣] هەر ئاوا ماخنۆ ئەنارکیستی ناسراو ‘پیتەر کرۆپۆتکین Peter Kropotkin’ی سەردانیکرد، لەتەک ئەو لەبارەی کاری شۆڕشگێڕانە و بار و دۆخی ئۆکرانیا ڕاوێژیکرد.

کاتێک کە ماخنۆ لە مۆسکۆ بوو، هەر ئاوا لێنین Lenin دیت. ئەو دانیشتنە بە ڕێکەوت بوو. ئەو بۆ بەدەستهێنانی مۆڵەتی مانەوە و خواردنی خۆڕایی سەردانی کرێملین Kremlin دەکات، لەو سەردانە سەرێکی کۆمیتەی سەرتاسەریی ڕوسیەی نێوەندی بەڕێوەبەرایەتی

سۆڤیەتەکان ژاکۆڤ م. سڤێردلۆڤ Jakov M. Sverdlov دەبینێت، هەر ئەویش چاوپێکەوتنی ماخنۆ و لێنین دەڕەخسێنێت. لێنین لە ماخنۆ دەپرسێت "جوتیارەکانی ناوچەکەت چۆن لە دروشمی گشت دەسەڵات بۆ سۆڤیەتەکان لە دیهاتەکان تێگەیشتوون؟ "، وەک ماخنۆ خۆی دواتر دەڵێت، لێنین بە وەڵامەکی ئەو سەری سوڕدەمێنێت " جوتیارەکان بە شێوازی تایبەتیی خۆیان لەو دروشمە تێگەیشتوون. بەگوێرەی لێکدانەوەی خۆیان. هەموو دەسەڵاتەکان لە هەموو ناوچە ژیارییەکان بۆ خودی جوتیاران و کرێکاران و چین و توێژی چەوساوەکانی دیکە دەگەڕێنەوە، پێویستە بە هەمان دەرکی هوشیاریی و لێهاتوویی خەڵکی کرێکار بکرێت. جوتیاران لەوە تێگەیشتوون، کە سۆڤیەتەکانی کرێکاران و جوتیارانی دێهات، وڵات و ناوچەکان، بریتین لە ئامرازەکانی ڕێکخراوی شۆڕشگێڕانە و خۆبەڕێوەبەرایەتییە ئابوورییەکانی خەڵکی جوتیار و کرێکار بۆ تێکۆشان دژی بۆرجوازی و بەکرێگیراوانی ئەو و سۆشیالیستە ڕاستڕەو و فەرمانداریيە هاوبەشەکەیان".

لێنین لە وەڵامی ئەوە دەڵێت " دەی باشە، کەواتە جوتیارانی ناوچەکەت تووشی ئەنارکیزم بوون!"[٤] دواتر لە درێژەی گفوگۆکە، لێنین دەڵێت "ئایا ئەنارکیستەکان لەنێو کەتواری دونیای هاوچەرخ، هەرگیز ددان بە کەمایەتیبوونی خۆیان دەنێن؟ بۆچی هیچ کاتێک بیر لە ئەوە ناکەنەوە". ماخنۆ لە وەڵامدا دەڵێت " هاوڕێ لێنین، بەڵام پێویستە من بۆ تۆی ڕابگەیێنم، ئەو پاگاندەیەت، کە ئەنارکیستەکان لە کەتواری دونیای هاوچەرخ تێناگەن، ئەوەی کە ئەوان پەیوەندییەکی کەتوارییان لەتەک دونیای هاوچەرخ نییە و …تد، لە بنەڕەتەوە هەڵەیە. ئەنارکۆ کۆمونیستەکان لە ئۆکرانیا … ئەناکۆ-کۆمونیستەکان دەڵێم، بۆ ئەوە زۆر بەڵگەیان بەدەستەوەداوە، کە ڕیشەیان لەنێو کەتواری ئێستا داکوتاوە. سەراپای تێکۆشانی شۆڕشگێڕە دێهاتنشینەکانی ئۆکرانیا دژی کۆبوونەوەی نێوەندیی Central Rada لەژێر ئاراستەی ئەنارکۆ کۆمونیستەکان بە زۆری و بەڕادەیەکیش سۆشیالیستە شۆڕشگێڕەکان بەڕێوەبراوە … بۆلشەڤیکەکانی تۆ بۆ دەرمانیش لەنێو دێهاتەکانی ئێمە بوونیان نییە. بە جۆرێک کە کارایان تاکو ڕادەی نەبوون دابەزیوە. نزیکەی گشت ئەنجومەنەکانی جوتیاران و کۆمونەکان لە ئۆکرانیا بە هەڵخرانی ئەنارکۆ کۆمونیستەکان پێکهاتوون. تێکۆشانی چەکدارانە بەرانبەر دژە-شۆڕش بەگشتی و بەرانبەر بە هێرشی لەشکری نەمسا و ئاڵمانیا بەتایبەت بە ئاراستەی ڕێکخراوەیی ئەنارکۆ کۆمونسیتەکان سەریهەڵداوە و مەیسەربووە. بەدڵنیاییەوە ئەوەش بۆ پارتییەکەی تۆ هیچ گرنگ نییە،

تاکو بەهۆی ئەو گشتەوە باوەڕ بە ئێمە بدات، بەڵام ئەوانە ڕاستین و تۆ ناتوانیت لە ئەوانە نکۆڵییبکەیت. من ئاوای بۆ دەبیم، کە تۆ ئەوە باش دەزانیت، هێزی چالاک کۆیی و توانای جەنگینی هێزە خۆبەخشە شۆڕشگێڕەکانی ئۆکرانیا چییە. بەبێ هۆ نییە، کە تۆ ڕاتگەیاند بەشێوەیەکی پاڵەوانانە لە دەستکەوتە شۆڕشگێڕییە هاوبەشەکان پێداگرییانکردووە. لەنێو ئەوانە لایەنی کەم نیوەیان لەژێر ئاڵای ئەنارکیستی جەنگیون …

گشت ئەوانە نیشانیدەدەن، کە تۆ چەندە بە هەڵە چوویت، هاوڕێ لێنین، بەگوێرەی ئەوەی کە پێی ئێمە ئەنارکۆ کۆمونیستەکان لەسەر زەوی نییە، ئەوەی کە هەڵوێستمان بۆ ئێستا خەمناکە، ئەوەی کە خەون بە داهاتووەوە دەبینین”. ئەوەی کە من لەنێو ئەم چاوپێکەوتنە بۆ تۆی دەڵێم، لەبەرئەوەی کە ڕاستییە، وەڵام وەرناگرێت. ئەوەی کە من لێرەدا بۆ تۆی دەردەخەم، پێچەوانەی ئەو سەرەنجامەیە، کە تۆ لەبارەی ئێمە بەدەستهێناوە. هەموو کەس دەتوانێت، ئەوە ببینێت، کە ئێمە لەنێو کۆتواری ئێستا ڕێشمانداکوتاوە، ئەوەی کە کاردەکەین و بەدوای کۆمەڵێ ئامرازێک بۆ بەدەسهێنانی داهاتوو دەگەڕێین، لە ڕاستیدا ئێمە بە پەیگیرییەوە لێتێک ئەو گرفتە کاردەکەین”. لێنین لە وەڵامدا دەڵێت “لەوانەیە من هەڵە ببم”. [5]

بۆلشەڤیکەکان لە گەڕانەوەی ماخنۆ بۆ ئۆکرانیا کۆمەکدەدەن. ئەو بە دژوارییەکی زۆرەوە گەشتەکەی ئەنجامدا. جارێکیان خەریکبوو ماخنۆ بکوژرێت. لەلایەن هێزەکانی ئاڵمانیا و نەمساوە گیرا و لەو کاتەدا نامیلکە و بڵاوکراوەی ئازادیخوازانەی لێتێک خۆی هەڵگرتبوو. دانیشتوویەکی جولەکەی هولیای پۆلە، کە ماوەیەک بوو ماخنۆی دەناسی، توانی بە پێدانی بڕەپارەیەکی زۆر بۆ هێزەکانی ئاڵمانیا و نەمسا بۆ ئازادبوونی، ماخنۆ لە مردن بیپارێزێت. کاتێک کە گەڕایەوە هولیای پۆلە، دەستیکرد بە ڕێکخراوکردنی بەرهەڵستی دژ بە هێزە داگیرکەرەکانی نەمسا و ئاڵمانیا و ڕژێمە بەکرێگیراوەکەیان بەسەرۆکایەتی هیتمان سکۆرۆپادسکی Hetman Skoropadsky. دەتوانرێت بگوترێت بزاڤی ماخنۆڤیستی بۆ دەستپێکردنی بەرهەڵستی سەریهەڵداوە. ماخنۆ جولای ١٩١٨تاکو ئۆگوستی ١٩٢١ تێکۆشانی ئازادیخوازانەی چینی کرێکاری دژ بە هەموو چەوسێنەران، چ بۆلشەڤیک و سپییەکان (دژە-شۆڕش) چ ناسیونالیستەکان سەرکردایەتیکردووە. لەنێو ڕەوتی ئەو تێکۆشانە توانی خۆی وەک “سەرکردەیەکی گەریلایی لێهاتوو و بەتوانا” بسەلمێنێت.[٦]

پاش تێکشکانی بزاڤی ماخنۆڤیستی ١٩٢١، ماخنۆ بۆ ئەوروپای خۆراوایی

دوورخرایەوە. ساڵی ١٩٣٤ لە پاریس تەمەنی ئەو کۆتاییهات، هەر لەوێش دواسەتەکانی ژیانی خۆی بەسەربردن. هەر ئاوا لەوێدا وەک چالاکێکی بزاڤی ئەنارکیستی مایەوە و شمشێرەکەی گۆڕی بە پێنووس (بەکاربردنی دەربڕینێکی ڕەنگینی ئەلێکساندەر سکیردا Alexander Skirda). ماخنۆ بە گۆتار لەنێو ڕۆژنامە ئەنارکیستییە جۆراوجۆرەکان و بەتایبەت لە دەنگی کرێکار Dielo Truda بەشداریکرد، کە بڵاوکراوەیەکی ئەنارکیست-کۆمونیست بوو و لە پاریس لەلایەن (پیتەر ئارشینۆڤ) دەردەکرا، زۆرێک لەو گۆتارانە لەنێو پێرتووکێک بەناوی (تێکۆشان دژی دەوڵەت و گۆتارەکانی دیکە)، بڵاوکرانەوە. ماخنۆ لەنێو بزاڤی ئەنارکیستی تاکو کۆتایی ژیانی چالاک مایەوە.

نێستۆر ماخنۆ ساڵی ١٩٢٧ لە پاریس ئەنارکیستە ناسراوەکانی ئیسپانیا بوێناڤێنترا دوڕوتی Buenaventura Durruti و فرانسیسکۆ ئاسکازۆ Francisco Ascaso دیتن. ئەو لە ئەوە داکۆکیدەکرد "بار و دۆخ بۆ شۆڕشی پێکهاتە بەهێزی ئەنارکیستی لە ئیسپانیا زۆرتر لەبارترە، تاکو لە ڕووسیە"، لەبەرئەوەی نەک تەنیا لەوێندەرێ پرۆلیتاریا و جوتیاران دارای نەریتی شۆڕشگێڕانە بوون، بەڵکو لەبەرئەوەش کە پێگەیینی ڕامیاریی لەنێو کاردانەوەکانی دەبینرا، ئەنارکیستەکانی ئیسپانیا دەرکی ڕێکخراوەیان هەبوو، ئەوەی کە ئێمە لە ڕووسیە نەمابوو. ڕێکخراوبوونێک، کە سەرکەوتنی لە هەناوی هەموو شۆڕشەکان مسۆگەردەکرد". ماخنۆ چالاکییەکانی گروپی ئەنارکیستی هولیای پۆلە و ڕوداوەکانی ئۆکرانیای شۆڕشگێڕی هەژمارکرد "کۆمونە کشتکارییەکانمان یەکێک بوون لە نێوەندە زیندووە ئابووریی و ڕامیارییەکانی سیستەمە کۆمەڵایەتییەکەمان. کۆمۆڵەکان بە بنەمای خۆپەرستی تاکگەرایی پشتئەستوور نەبوون، بەڵکو بە سەرەتاکانی هاوپشتی نێوخۆیی و ناوچەیی و سەرتاسەری پشتیانبەستبوو. بە هەمان شێوە ئەندامانی کۆمۆڵەکان هەستیان بە هاوپشتی نێوان خۆیان دەکرد، کۆمۆڵەکان لێتێک یەکدی یەکیانگرتبوو. ئەوەی کە بەرانبەر سیستەمەکەمان لە ئۆکرانیا دەگوترا، ئەوەبوو، کە ناتوانێت بەردەوامبێت، لەبەرئەوەی تەنیا لە جوتیاران پێکهاتبوو. ئەوە ڕاست نەبوو. کۆمۆڵەکانمان تێکەڵەیەک بوون لە کرێکارانی کشتوکاڵی (کۆڵگەیی) و پیشەسازی و تەنانەت هەندێکیان تەنیا پیشەسازیی بوون. ئێمە گشت جەنگاوەر و کرێکار بووین. کۆمەڵەی گەلیی بڕیارەکانی دەردەکرد. لەنێو ژیانی سەربازی لە نوێنەرانی گشت دەستە گەڕیلاکان کۆمیتەی جەنگی پێکهاتوو و سەرپەرشتیدەکرد. بۆ بە ئامانجگەیاندن، هەموو کەسێک لەنێو کاری

هێروێزیی بەشداریکرد، تاکو لە سەرهەڵدانی توێژی بەڕێوەبەران و ئەوانەی کە دەسەڵات پاواندەکەن، ڕێگریریکرێت. ئێمە لێ پرۆسێسی ئەنجامدانی ئەو پرسێش سەرکەتووبووین.” [٧]

ساڵی ١٩٣٦ لێ تێک دەستپێکی جەنگی نێوخۆ و شۆڕش لە ئیسپانیا، ژمارەیەک لە جەنگاوەرانی سوپای یاخی ماخنۆ چوون بۆ جەنگین لێ نێو ستوونی دوڕوتی Durruti column. بەڵام بەداخەوە، مەرگی ماخنۆ ساڵی ١٩٣٤ لە دوا پێیامێکەی بۆ دوو ئیسپانی ڕێگربوو “ماخنۆ هەرگیز جەنگینی ڕەدنەکردێتەوە. ئەگەر زیندووبم، کاتێک کە تیکۆشانەکەتان دەستپێدەکات، لێ تێکتان دەبم”. لە {Paz, Op. Cit., p. 90} وەرگیراوە.

چالاکیی هەرە دیاری ماخنۆ لە نێو دوورخراوگە کۆمەڵەکەی بوو، هاوڕا و داکۆکی لە سەکۆی ڕێکخراوێی کۆمونیزمی ئازادیخواز the Organisational Platform of the Libertarian Communists ناسراو بە سەکۆ Platform، دەکرد. سەکۆ هەوڵیدا هێرچی لە نێو شۆڕشی ڕوسیە هەڵەبوو، لێکبداتەوە و پێشنیاری ڕێکخراوی ئەنارکیستی پتەوتری بۆ داهاتوو کرد. ئەو بۆچوونە پاش بڵاوبوونەوەی مشتومڕێکی توندی لێ تێک زۆربەی ئەو ئەنارکیستانەی کە ڕەتیاندەکردەوە، بەڕێخست. هەرچەندە ماخنۆ تاکو کاتی مردنی ساڵی ١٩٣٤ وەک ئەنارکیستێک مایەوە، بەڵام ئەو تێڕوانین گۆڕینەوەیە بەزۆری بوو بە هۆی مشتومڕی توند و تاکو ڕادێیەک ئەوی لە هەندێک لە هاوڕێکانی تەریکخستەوە، لەوانە ڤۆلین، کە دژی سەکۆ (پالتفۆڕم) بوو.

بەرەبەیانی ڕۆژی ٢٥جولای ١٩٣٤ ماخنۆ مرد و سێ ڕۆژ دواتر جەستەکەی سوتێنرا و خۆڵەمێشەکەی لە نێو گۆزەیەک لە پێر لاشێز Père Lachaise گۆڕستانی کۆمونەی پاریس خرایە ژێر خاک. پێنج سەد (٥٠٠) کەس لە هاوڕێیانی ڕوس و فەرەنسی و ئیسپانی و ئیتالی ئامادەی بەڕێکردنی تەرمەکەی ماخنۆ بوون، لەوانە ئەنارکیستی فەرەنسی پییەر بێسنارد Pierre Besnard و ڤۆلین Voline قسەیانکرد، ڤۆلین ئەو هەلەی بۆ ڕەتکردنەوەی پاگەندەی دژە سامیگەرایی anti-Semitism ماخنۆ، کە بۆلشەڤیکەکان دژی ماخنۆ هەڵیانبەستبوو، قۆستەوە. هاوسەرەکەی ماخنۆ، هالینا Halyna قسەیکرد. بەو جۆرە ژیانی یەکێک لە جەنگاوەرەکانی ئازادی چینی کرێکار کۆتاییهات.

وشەکانی دووروتی Durruti بۆ ماخنۆ سەرنجڕاکێشترین بوون ” ئێمە هاتووین سڵاو لە تۆ بکەین، تۆی سیمبۆلی گشت ئەو کەسە شۆڕشگێڕانەی، کە لەپێناو کەتوارییکردنی هزرە ئەنارکیستییەکان لە

ڕوسیە جەنگین و گیانیانبەختکرد. هەر ئاوا بۆ دەربڕینی ڕێزی خۆمان بەرانبەر خەزێنەی ئەزموونی ئۆکرانیا، هاتووین ". [٨]

پەراویزەکان:

1. Michael Malet, Nestor Makhno in the Russian Civil War, p. 4
2. Michael Palij, the Anarchism of Nestor Makhno, p. 71
3. David Footman, Civil War in Russia, p. 252
4. Nestor Makhno, My Visit to the Kremlin, p. 18
5. Nestor Makhno, Op. Cit., pp. 24-5
6. David Footman, Op. Cit., p. 245
7. Quoted by Abel Paz, Durruti: The People Armed, p. 88-9
8. Quoted by Abel Paz, Op. Cit., p. 88

کۆکراوەی کارەکانی نێستۆر ماخنۆ

The ABC of the Revolutionary Anarchist. (1932).
The Anarchist Revolution
Letter to the Spanish Anarchists. (1932).
In Memory of the Kronstadt Revolt. (1926).
Mahkno’s Response to Malatesta
May Day, (1928). Dyelo Truda. No. 36, p. 2–3. 01 May 1928.
My Visit To The Kremlin
On the History of the Spanish Revolution of 1931 and the Part Played by the Left and Right-Wing Socialists and the Anarchists. (1933).
Summons: A Poem by Makhno
The Struggle against the State and Other Essays
To the Jews of All Countries. (1927).
Great October in the Ukraine. (1927).

سەرچاوە:

http://libcom.org/history/makhno-nestor-1889-1934

* مەبەست لە وەرگێڕانی ژیاننامەی ماخنۆ، ناساندنی کەسایەتی شۆڕشگێڕانە و ئاشناکردنی خوێنەرانی کوردە بە چالاکی و نووسینەکانی ئەو، نەک پیرۆزکردن و بەتکردنی کەسایەتییەکی شۆڕشگێڕ، چونکە هاودەمی ئەو هەزاران شۆڕشگێڕی گومناو بە خوێن و تێکۆشانی خۆیان ئەو زەمینەیان لەبارکردووە، تاکو نێستۆر ماخنۆ و دەیانی وەک ئەو

بتوانن خامەکانیان ئازادانە هزر و بۆچوونیان دەرببڕن؛ بەواتایەکی دیکە، ئەگەر هەوڵ و تەکۆشانی ئەو هاوڕێ گومناوانە نەبووایە، نووسینەکانی نەستەر ماخنۆ و کەسانی دیکەش نەدەهاتنە بوون. و.ک

** هەر ئاوا، مەبەست لەم وەرگێرانە، پەردەهەڵماڵینە لە ڕووی پاگەندە و درۆ و دەلەسەی سەرانی بەلشەڤیکەکان و پاشرەوانی بەلشەڤیزم، کە (نەستەر ماخنۆ) بە چەتە و ڕێگر ناودەبەن.

*** لە چەند ساڵی ڕابوردوو چەند سریاڵی تەلەفزیۆنی و فیلم لەبارەی ژیان و دەردیسەری و چالاکی و بیرۆکەکانی ماخنۆ دروستکراون، کە ئەگەر گرفتەکانی ڕۆژگار بواربدەن، لە تەك هاوڕێیانی دیکە هەوڵی وەرگێرانی ژێرنووسینی فیلم و سریاڵەکان دەدەین، تاکو ڕووی ڕاستەقینەی ڕامیاریی و ئابووریی و بەڕێوەبردن و دیکتاتۆریی بەلشەڤیکەکان بۆ شەیدانای کۆمەڵەی سۆشیالیستی و کۆمونیستی دەربکەوێت، کە هیچ کات لە ڕیفۆرمەکانی بیسمارک و خۆماڵیکردنەکانی سەدام و بەعس واوەتر نەچوون و بەڕێوەبەرایەتیی دیکتاتۆریانەی بەلشەڤیکەکان، کودەتایەک بوو بەسەر ڕاپەڕینی ئۆکتۆبەری ١٩١٧ی سەراسەری ڕوسیە و بە پارەی ئیمپراتۆریی پڕووس و بە قۆستنەوەی خۆشباوەڕیی خەڵک بە بەرزکردنەوەی کاتیی دروشمەکانی سەرەتای ڕاپەڕین و لە نێوبردنی کۆمیتەکانی خۆبەڕێوەبەریی کارخانەکان لەلایەن کرێکارانی سۆشیالیست و دەستەمۆکردن و کەوڵکردنی سۆڤیەتەکان و بە سەرکوتکردن و کۆمەڵکوژیی ڕاپەڕیوانی کڕۆنشتات و لە پشتەوە خەنجەردان لە ماخنۆڤیستەکانی ئۆکرانیا بە دەسەڵاتگەیشتن و مانەوە و سەپاندنی (ئیمپراتۆریی سرووشوەرگرتووی خۆیان لە ئیمپراتۆریی پڕووس و ڕیفۆرمەکانی بیسمارک) مسۆگەرکرد و (ڕێکەوتننامەی برێست لیتۆڤسک Brest-Litovsk) ناچاریی نەبوو، بەڵکو بەرەنجامی بەڵێن و پاداشتدانەوەی (٢٦ ملیۆن مارکەکەی ئیمپراتۆریی ئاڵمانیا) بوو و هەر ئاوا لێدان و لەنێوبردنی بزووتنەوەی کۆمونەخوازی جوتیاران و کرێکارانی ئۆکرانیا بوو، (هەر وەک کۆمەڵکوژکردنی ڕاپەڕینەوەی دەریاوانان و دانیشتووانی کڕۆنشتات کە زۆرینەیان کۆمونیست و تەنانەت ئەندامی بەلشەڤکی بوون و لە دژە-شۆڕشی بەلشەڤیکەکان تێگەیشتبوون)، تاکو بەردەوامی شۆڕشی جوتیاران و کرێکارانی ئۆکرانیا و دەریاوانانی کڕۆنشتات و مانگرتنی کرێکارانی پترۆگراد سەرتاسەری ڕوسیە نەگرێتەوە و ئیمپراتۆریی بەلشەڤیکی لەنێونەچێت و بەلشەڤیکەکان بە دەوجامەی “دیکتاتۆریی پڕۆلیتاریا” دیکتاتۆریی و ملهوڕیی پارتییەکەی خۆیان بە نووکی سەرەنێزە بەسەر ژنە-کرێکارانی ڕاپەڕیوی ڕستن و چنین و

یاخیبوونی سەربازان و سۆڤیەتەکانی کرێکاران و کۆمیتەکانی کارخانەکان بسەپێنن. (و.ک)
https://www.youtube.com/watch?v=oaRrMPg7sFI

بۆ کەسانێک کە لە دوای بەڵگە مێژووییەکانی ڕووداوەکانی ١٩١٧-١٩٢٣ دەگەڕێن و دەخوازن "چەتەگەریی" نەستەر ماخنۆ) و "شۆڕشگێڕیی" بەلشەڤیکەکان و لەنێو ئەوانیش (لێنین و ترۆتسکی و ستالین) بزانین، دەتوانن تەماشای ئەم دۆکومێنتارییە بکەن و سەدان تۆمار و بەڵگەی دیکە دژی پڕۆپاگەندەی کرێملین پەیدابکەن :
https://www.youtube.com/watch?v=gIqvip1z91I

* ئەم وەرگێڕانە پێشتر لەنێو کەشکۆڵی دووەمی پەرتووکی (خەونە یاخییەکان) بڵاوکراوەتەوە : http://bit.ly/2kZN3Kj

---

بەیت بێژ، گێڕەوەی ئەزموونی بیرەوەری … کاوان محەمەدپوور

ڕەنگە پەژارەی لە ناو چوونی حەقایەت بێژی-بەیت بێژی- کوردستان، جیاوازتر لە نیگەرانی واڵتەر بەنیامین لە وتاری (حەقایەت بێژ: ڕامانێک لەسەر بەرهەمەکانی نیکۆلای لەسکۆف) نەبێت. « حەقایەت بێژی بەرەو لە ناو چوون دەچێت. هەر ڕۆژ کە تێپەڕ دەبێت لە ڕێژەی ئەو کەسانەی توانستی گێڕانەوەی حەقایەتەکیان بە ڕێکی هەیە کەم دەبێتەوە". وەدی هێنانی ئەم چەشنە بزر بوونە لە ڕوانگەی بەنیامینی بە تابشتی لەمەڕ گێڕینەوەی ئەزموونە. واتە لە ناوچوون و ڕۆخانی ئەزموونە کە شێوەی زارەکی حەقایەت بێژیش بزر دەکات. لە ناو نەتەوەی کورد، هەر لەسەردەمانی زووە ، حەقایەت بێژ-بەیت بێژ- پلە و پێگەیەکی بەرچاو و بەنرخی هەبووە. کەسایەتییەک کە دیوەخان و کۆبوونەوەکانی بە سیحری گێڕانەوە دەرازاندوە و باسی لە چیرۆکێک دەکرد کە وەدەچوو–مێژووی نەنووسراوەی- ئەوانە. مێژوویەک کە تەنیا لە (ئەزموون)دا توانستی ئاڵۆگۆڕی و گێڕینەوەی هەیە و تەنیا بە بۆنەی بەیت بێژە-شێوەی زارەکی- کە مانادار دەبێتەوە. بەنیامین هەر لەو وتارەدا حەقایەت بێژ بەو کەسایەتییە پێناسە دەکات کە بەم

هەیەی توانای گێڕانەوەی-ئەزموونی تاکی خۆی و ئەزموونی ئەویتری-هەیە، توانستی گۆڕینی –گێڕانەوە- بە –ئەزموون- و هەناردنە کردنیشی بۆ مێشکی ئەویتر هەیە.
واتە لە شێوەی گێڕانەوەی زارەکی ئەو دایە کە چێشنەکی تایبەت لە ئەزموون بە بەردەنگ هەناردە دەکرێت. بە ڕوانگەی بەنیامین تەنیا حەقایەت بێژ ئەو توانستەی هەیە و ڕۆمان نووس-نووسراوە- بە هۆی بێ بەهرەیی لە ڕاوێژ و ڕابێژ و گوێنشینی کردن، توانای هەناردەکردنی ئەم چێشنە لە ئەزموونی نییە.« بێشکەی ڕۆمان هەر ئەو کەسایەتییە گۆشە گیرەیە کە ئیتر توانایی نییە مەبەستەکانی خۆی بە هێنانەوەی نموونەگەلێگ لە گرینگترین دڵخۆشییەکانی باس دکات. ئەو خۆی بە بەهرە لە ڕاوێژە و کەسەکانیش بە بەهرە لە ڕاوێژی ئەو».

بەیت بێژ لەو ئەزموونە زارەکییە دەدوێت کە زیندوو کەرەوەی ئیماژی کلاسیک و فەرهەنگی لە مێژینەی ئەوە- هەڵبەت نە بەشێوەی تاک بەڵکوو بە شێوەی کۆمەڵ-. کە واتە بەیت بێژ هەڵگری –بیرەوەری و ئیماژێکی کلتووریە- کە شێوەی ئاخافتبی بەرسەر چێشنی نووسین دا ڕەسەنترە. بەیت بێژ هەڵگری ئەزموونێک لە مێژوویە کە ڕابردووی بەردەوام لە ئێستادا مانا دەکاتەوە. بە ڕوانگەیەک ئەو لە مێژوویەک ئەدوێت کە شیاو و ژێهاتوی نووسینەوەی نییە.

ڕەنگە بە کەمێک چاو پێشین بتوانین ئەوە بڵێن کە نووسینەوە لەم چێشنە گێڕانەوەدا- مەرگی ئەزموونە-، ئەوەش بەم هۆیەیە کاتێک بەیت بێژ، بەیتێک دەگێڕێتەوە، لە –پێش گێڕانەوەیەک- بە دەربڕین کەڵک وەرئەگرێت کە لە نووسینەوەدا توانستی ئەم شێوەی لە گێڕانەوەی نییە. سەر و ژوور کردنی دەنگی گێڕەوە (راوی)، مەودای نێوان وشەکان و ڕستەکان، و خەمێک کە لە کاتی گێڕانەوە دا هەیە، هەمایەک لەسەر ئەزموونی زارەکی نێوان بەیت بێژ و بەردەنگە. واتە مێژوویەک کە لە ئەزموون دا مانا دەکرێت، تەنیا کاتێک بە نواند دەگات کە بە چێشنی زارەکی و ڕاستەوخۆ و بە دەنگێکی دیاری کراو بگێڕدرێتەوە. بە ڕوانگەی بەنیامین، «ئەگەر خەو ئەوپەڕی ماندووی جەستەیە، دڵتەنگی و خەمۆکی ئەوپەڕی ماندوویی مێشکە». ئەمە هەر ئەو چەمکەیە کە کوڕت کردنەوە و بەردەوام بوون بە حەقایەت گێڕانەوە دەستەبەر دەکات و بەم هۆیەش ئاسۆدانەتر لە بیر دەمێنێتەوە.

بەیت بێژەکان، کە ئەمڕۆکە لەگەڵ ڕێژەیەکی کەمیان بەرورووین، کورتە و کەیەکی دەست نیشانکراو لە مێژوو پێناسە دەکەن کە وێنای نەنووسراوەی ڕابردوویە. لەم ڕوانگەیە دا بەیت بێژەکان تەنیا هەل و ئیمانەکی پێوەندی نێوان ڕابردوو و ئێستاکەن، کە واتە لە ناو

چوونی ئەم تاقمە و- شێوە گێڕانەوە-، لە ناوچوونی مێژووشە!. ڕێز لێنان و پاراستنی بەیت بێژ، ڕێز گرتن لە مێژووی وڵاتە. کەسێک کە بگێڕەوەی (راوی) ئەزموونی بیرەوەرییە. بەیتێک کە بەیت بێژ دەیگێڕێتەوە تەنیا گێڕانەوەی ئاسایی چیرۆکی دڵداری و تراژیا نییە، بەڵکوو لە شێوەی گێڕانەوەی ئەم مێژوویە- یان بەیت- چەشنێکی تایبەت لە گێڕانەوەی خۆ ئەنوێنێت کە ناوەرۆکێکی و شێوە گێڕانەوەی تایبەتی خۆی هەیە، واتە شێوەیەکی سەقامگیر لەسەر مێژووی بەشێوەی زەینی و بیرەوەی بۆ کۆمەڵ کە تەنیا بە چەشنی زارەکی هەناردە دەکرێت. ڕەنگە هەر بەم هۆیە بێت کە پرۆفەسۆر (ئیووریش مارزۆلێف) لە کتێبی (پۆلێن بەندی حەقایەتەکانی ئێرانی)، دەڵێت:« حەقایەتە کوردییەکان ماهییەتێکی تایبەتیان هەیە کە دەبێت جیاواز لە حەقایەتی نەتەوەکانی تر باس بکرێت».

گێڕەوەی حەقایەت کوردییەکان خۆی وەکوو قارەمانێکی تراژێدیک یان نەستەق بێژ پێناسە دەکات کە گێڕەوەی بەسەرهاتی خۆیەتی. باس لە قارەمانێک دەکات، کە لە شەڕێکی دەستەویەخە دا لەگەڵ تەقدیر هەوڵی گۆڕینی – چارەنووس- بۆ- بەسەرهات- دەدات. بەیت بێژ، ئەزموونی زەینی لە مەبەستی قارەمان هەیە و لە حەولی گێڕانەوەی چیرۆکی قارەمان دێت. ئەو بە گێڕانەوەی زارەکی و ڕاستەوخۆ بۆ چەشنێک چیرۆکەکە هەناردە دەکات کە ببێتە ئەزموونی سەرڕاست و ڕێک لە مێژووی زەینی بیرەوەری.

سەرچاوە:
حەوتەنامەی سیروان

میرێکی سویدی لە بیست ساڵی تەمەنیدا … شاعیری سۆدانی حاتەم ئەلئنساری

شاعیری سۆدانی حاتەم ئەلئنساری

و: نەژاد عزیز سورمێ …..

کەس لە میرێکی سویدی بیست ساڵان بەختەوەرتر نییە
ئەو لە هەموو بەرپرسیارییەتێك بە دوورە
ئەوەی لەسەرییەتی بیکا ، ئەوەیە بەختەوەر بێ .

کە زەردەمسکە دەبێتەوە ،
دونیا زەردەمسکە دەبێتەوە ..
کە پێدەکەنێ ،
دونیا پێدەکەنێ ..
کە سەما دەکا ،
دونیا گۆرانی دەڵێ ..
کە ژنیش دێنێ
دونیا وێنەی ئاهەنگی زەماوەندەکەی
لە ڕیخۆڵەی تەلەفۆنە زیرەکەیدا دا دەکا ..

قۆزە بە گوێرەی ڕەگەزی سپییەوە
دوو چاوی شین .. قژ زەرد ..
باڵا بەرز
شووش ..
ڕووخۆش و ڕێحساز
بە ئەدەب ، یان ئاوەها دەردەکەوێ !
ڕێکپۆش تەنانەت ئەگەر تیشێرتی
یانەی (مالمۆ ئێف ئێف) یش بپۆشێ
مەلەوانی و تێنس دەزانێ
ئەسپسواری و لامبۆرگینی سواریش دەزانێ
هەروەها چاوشین و پرچ زەرد سواریش ..
بەڵام وەك دووپشکە ڕەشە بچووکەکان .

بەشی لە تەرخانکراوی بنەماڵەی پادشایی
لە خەمی هەژاری و
شەونخوونی سامان دەیپارێزێ .

ئەگەر لە یەکئەنوایی ئاوازی بەفردا هەستی بە دڵتەنگی کرد
دەتوانێ سواری یەکەمین فڕۆکەی بەردەستی بێ و
یەکسەر بچێتە پۆیرتریکۆ
لەوێ خۆلیا سلیڤا ژەنیاری ماریمبا و
خوان ئەنتۆنیۆی فرۆشیاری ماریوانا و

پابلۆ خۆسێی فرۆشیاری هەیکەلە برۆنزییەکان و
ماریا لۆپیری فرۆشیاری بیرەوەرییە گەرمەکان
لە پێشوازیدا دەبن ..
وڵاتەکەی لە خۆشیدایە
خۆشەویست و میهرەبانە ..
نیازی نییە گۆی زەوی هەڵلووشێ
پەیوەندی لەگەڵ زۆربەی دەوڵەتاندا باشە
تا ڕادەیەك
بە سنگێکی فراوانەوە
پێشوازی لە بڕوادار و
بێ بڕوایان دەکا
هەروەها ئەو ژنانەی
لە نزمایيان نائومێد بوون ..

کەواتە پێویست ناکات نیگەران بین بۆی
هەمیشە باشە
بە کوێرایی چاوی
ئەستێرەی نیبیرۆ ..
کەس لە میرێکی سویدی بیست ساڵان
بەختیارتر نییە
هەموو دەیانەوێ بە شادی بیبینن
لە پێش هەمووانەوە خوا .

سەرچاوە : http://www.kikahmagazine.com/?p=5933

شۆڕشی ئۆکتۆبەرو ڕۆڵی لینین … ئاسۆکمال

من لەسەرەتای ئاشنایەتیم لەگەڵ کۆمۆنیزمدا پراکتیکی سیاسی لینین بۆم سەرنج ڕاکێش بوو. ئەم پراکتیکە خۆی لە بەرپاکردنی شۆڕشی ئۆکتۆبەردا نیشان دەدا کە نەک ڕوسیا دەگۆڕێ بەڵکو دنیای خستە ژێرکاریگەری خۆیەوە.

دوای ١٠٠ساڵ بەسەر ئەو شۆڕشەدا قسە و تێروانینی جۆراوجۆر لەسەر دەوری لینین دەکرێ لەو شۆڕشەدا. بەڕای من لینین لە ڕێگەی تاکتیکێک یان سیاسەتێک سەبارەت بە تەنیا مەسەلەیەک لەو هەموو کێشانەی شۆڕشی ئۆکتۆبەر ڕووبەڕووی بوەوە هەڵسەنگاندنی بۆ ناکرێ ، بەڵکو مەسەلەی سەرەکی لە پراتیکی لینیندا گۆڕینی سیستەمی سەرمایەداری بە سیستەمێکی سۆشیالیستی و کۆمۆنیستییە. لینین لە تەواوی کارە سیاسی و ڕێکخراوەیی و تیۆرییەوە دەیەوێ ئەم ئامانجە کۆمۆنیستییە بەکردەوە جێبەجێ بکا. هەربۆیە ئەگەر هەر هەڵوێستێکمان لەسەر لینین هەبێ دەبێ لەسەر ڕەوابووون یان نەبونی ئەم ئامانجە سۆشیالیستییە حوکمی بەسەردا بدەین، کە ئایا گۆڕینی سەرمایەداری بە سۆشیالیزم دروستە یان ناڕەوایە؟ لینین بە شۆڕشی ئۆکتۆبەر ڕەوایەتی ئەم خواست و پرسەی بۆ یەکەم جار لە مێژوودا بە شێوەی پراتکێکی نەخشە داڕێژراو سەلماند. هەرچەن سەلماندنی تیۆرییەکانی مارکس یان هەر تیۆرییەکی زانستی تر پێویستی بە بەڵگە و ئەنجامی عەمەلییە ، تیۆری شۆرشی سوشیالیستی ئۆکتۆبەریش تێزێک و تیۆرییەکی لینینە کە لە ڕێگەی پراتیکی حزبی بەلشەفیک و چینی کرێکار و زەحمەتکێشی ڕوسیا دروستیان سەلماند.

ئەم ڕاستییە بەمانای پیرۆزکردن و بە هەڵبونی لینین وەک یەک سەرکردەیە و یەک شەخس نییە، بەڵکو لینین بەرهەمی بزوتنەوەیەکی کرێکارییە کە لە کۆمەڵگەی ڕوسیەدا ئامادەیی بۆ شۆڕش نیشانداوە و لینین لە ڕێگەی حزبی بەلشەفیکی کرێکاران و جوتیارانەوە ئەم ئامادەییەی ڕێکخستوە و ئاراستەی کردوە و بە پراتیکی سیاسی بەسەرکەوتنی گەیاندوە. دەوری ئیرادە و فکر و پراتیکی لینین لەم کارە کۆمەڵایەتییە چینایەتییەدا بەڕێنەرەوە و دیاریکەر بوە.

بێگومان هەلومەرجی ئامادە بۆ شۆڕش لەلایەن ئەم پراکتیسینە کۆمۆنیستەوە گرنگە و هەربۆیە نەخشەو سیاسەتی جۆراوجۆر لە ماوەی ٢٠ساڵی پیش لە شۆڕشدا دەگرێتەبەر و بێگومان هەندێ سیاسەت و تاکتیکی لینین هەڵە بون و لەکاتی شۆڕشی ئۆکتۆبەریشدا هەڵە ڕویداوە، بەڵام ئەوە واقعێەتی عەمەلی بزوتنەوە سیاسی و کۆمەڵایەتییەکانە ،کە بریتییە لە هەوڵی جۆراوجۆری ئینسانە زیندوەکان و سونەت و فکر و وەسیلەکانیانە ،کە لە چوارچیوەی ئەو مێژووە دیاریکراوەدا شکڵ دەگرێ و لەدەورانێکی تردا دەکرێ جیاوازبن . ئەوەی خاڵی گرنگە لە ئۆکتۆبەردا ئەوەیە کە ئایا ئەم ئامانجە سۆشیالیستییەی بە کوێ گەیاند؟ ئەگەر سەیری دنیای ئەمڕۆ بکەین دەبینین وەڵامی ئەو پرسیارە ئەوەیە کە لەگەڵ هەر ئەزمە و

گەندەڵ بونیکی سیستەمی سەرمایەداری ئێستادا ڕوی ناڕەزایەتیەکانی ئینسانی کرێکار و زەحمەتکێش ڕوو لەم تێۆریەی شۆڕشی کۆمۆنیستی مارکس دەکەنەوە و سەیرێکی تەجروبەی لینین و شۆڕشی ئۆکتۆبەر دەکەنەوە، کە ئایا گۆڕینی ئەم سیستەمە مومکینە و دیسانەوە کۆمۆنیستەکان و خەلکی کرێکار و ناڕازی ئازادیخواز و یەکسانی خواز وەک لینین دەڵێن؛ دەبێ چی بکرێ؟

گۆڕینی دەوڵەتی دیکتاتۆری بورژوازی و پەرلەمانی بە دەوڵەتی شورایی کرێکاری هەوڵێکی تیۆری و عەمەلی لینین بوە کە بتوانێ لەڕیگەی دەسەڵاتی سیاسی کریکارانەوە سیستەمی ئابوری سەرمایەداری بگۆڕێ بە سۆشیالیستی. ئەم هەوڵە نەخشە و سیاسەتی جیاوازی بۆ دادەنرێ و شۆڕشی ئۆکتۆبەر لە ژێر دروشمی هەموو دەسەڵاتێک بۆ شوراکان دەست پێدەکا و دواتر پەرلەمان هەڵدەوەشێنرێتەوە . بەڵام چۆنیەتی دەوڵەتی کرێکاری و جیاوازیە بنەڕەتیەکانی لەگەڵ دەوڵەتی بورژوازیدا و جیاوازی سیاسەتە ئابوریەکانی و چۆنیەتی گۆڕینی ئیدارەی بیرۆکراتی بە خۆبەڕیوەبەری و بێ قەید وشەرتی هەڵسورانی سیاسی و نەهێشتنی کۆنترۆڵی حزب بەسەر دامودەزگای ڕەسمی و کەمکردنەوەی دەستی دەوڵەت و پرۆسەی هەڵوەشانەوەی بەرەبەرەی دامودەزگای سیاسی و ناپیویستی دەوڵەتی بۆ گەیشتن بە کۆمەڵگەیەکی کۆمۆنیستی. ئەمانە کاری تەواو□کراوی لینین و ئۆکتۆبەر بوون.

سەرکەوتنی تێز و تیۆری شۆڕشی سۆشیالیستی و دەوڵەتی کرێکاری لە ئۆکتۆبەردا بۆ گۆڕینی سیستەمی سەرمایەداری بە سیستەمێکی کۆمۆنیستی ئێستا بوەتە سەرەتایەکی بیرکاری کە هەر کریکار و کۆمۆنیستێک کە بیەوێ ئامانجی لینین و ئۆکتۆبەر کە دنیای ئازاد و یەکسانە بەدی بێنێ پیویستی بەسەلماندنەوەی ئەو تێز و تیۆریە نیە هەربۆیە هەموو هەوڵی بورژوازی و بزوتنەوە جۆراوجۆرە لیبرال و ناسیونالیست و نیولیبرال و ڕاستڕەو و ریفۆرمیستەکان و هتد لەم یادەدا بۆ سڕینەوەی ئەم بەڵگە س□ل□ینراوەیە کە بەبێ شۆڕشی سۆشیالیستی و دەسەڵاتی شورایی خەڵکی کریکار و ژێردەستە ناتوانرێ کۆتایی بە چەوسانەوە و نا یەکسانی بهێنرێ. لینین بۆ کرێکاران لە مێژوودا وەک سپارتاکۆس ڕەمزی ئیرادەیەکە بۆ گۆڕینی سیستەمی کۆیلایەتی سەرمایەداری و ئۆکتۆبەریش وەک شۆڕشی ئومێد بەدنیای باشتر هەمیشە بەرز و بەڕێزە.

ئاسۆکمال
ASO KAMAL
00447760131203

asokamal@yahoo.com

پەیوەندییە ئەرێنییەکانی نێوان مامۆستا و قوتابی ... رێزا شوان

مامۆستا و قوتابی دوو تەوەری سەرەکی و دوو کۆڵەکەی بنەڕەتین لە کۆڵەکەکانی کاری پەروەردەیی و فێرکردن.. سایکۆلۆژیای پەیوەندی نێوان قوتابی و مامۆستا، بەتە هەی بایەخ و گرنگی پێدانی بەشێکی زۆر لە پەروەردە ئاکادیمییە ناسراوەکان و پسپۆرانی دەروونناسی پەروەردەیی، پەیوەندیی ئەرێنی نێوان مامۆستا و قوتابی بە موگناتیزی کاری پەروەردەیی دەزانن.
پەیوەندیە ئەرێنییەکانی نێوان مامۆستا و قوتابی، پیرۆزترین و راسترین و جوانترین پەیوەندی مرۆیین، تا ئەم پەیوەندیانە بەهێزتر و باشتر و دروستربن، کاری فێرکردن و پەروەردەییش بەهێزتر و سەرکەوتووتر و شیرینتر دەبن و ئەنجامەکانی باشتر دەبن.

پەیوەندی نیوان مامۆستا و قوتابی، لەسەر بنەمای خۆشەویستی و رێز و دڵسۆزی و سۆزداری و ئەمەکداری و پێزانین بنیات نراوە. مامۆستا (پیاو یا ژن) بۆ قوتابییەکانیان وەکو باوک و دایک و کاک و دادەن، دڵسۆز و بەسۆزن و دڵنەرمن بۆ قوتابییەکانیان، چون بە تەنگی جگەرگۆشەکانی خۆیانەوە دێن، بەو رادەیەش قوتابییەکانیان بە منداڵانی خۆیان دەزانن، بە ئەوپەڕی رێز و خۆشەویستی و سۆزەوە دەیان گرنە خۆیان و دەیان لاوێننەوە و بە نەرمی و شیرینی و دروستی رەفتاریان لەگەڵدا دەکەن، پردێکی رێز و خۆشەویستی سۆز و دڵسۆزی لە نێوان خۆیان و قوتابییەکانیان دروست دەکەن.. هەر ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی قوتابیانیش ئەم مامۆستا رەفتار دروستانەیان خۆشبوێ و ئەوپەڕی رێز و پێزانینیان بۆیان هەبێت، وەکو کاک و دادەی دڵسۆزی خۆیانیان بزانن.
بە کورتیش، مامۆستا بەردی بناغە و بەبڕەپشتی کاری فێرکردن و پەروەردەییە، لە پەروەردەی نوێشدا، قوتابی گۆڕگەرە و تەوەرەی سەرەکی پەروەردەیە.

(جۆن دیـــوی) دەڵێ:" منـــداڵ ئەو خۆرەیە، کە هەمـــوو دەزگـــا پەروەردەییەکان بە دەوریدا دەسوڕێنەوە"
مامۆـــستای سەـرکەوتوو ئەو مامۆـــستایەیە کە، بە روویەکـــی خۆش و گەشەوە، بە دڵێکی پڕ لە خۆشەویستی و سۆزەوە، بە زەردەخەنەی ناسک و شیرینەوە پێشوازی لە قوتابییەکانی دەکات، بە ئەوپەڕی بڕوا و گەشبینییەوە، بە سەرکەوتووییەوە، کرداری فێرکردن و پەروەردەیی ئەنجـام دەدات، بە هێـنانەدی ئامانجە داڕێژراوەکـانی پەروەردە و فێرکردنیـــش، ئاسانترین و سەـرکەوتووترین رێبـــاز و تـــازەترین شێوازەکانی وانەوتنەوە دەگرێتە بەر. رۆڵی مامۆستاش تەنها فێرکردن و پەروەردە نییە، بەڵکو بنیاتنانی کەسێتی دروستی قوتابیە، لەسەر بنەما دروستەکانی زانست و زانیاری و نیشتمانی. مامۆستای وریا و سەرکەوتوو، هەمیشە هیوا و گەشبینی دەخاتە دڵی قوتابییەکانییەوە، هانیـــان دەدات بە فێربـــوونی بەســـوود، کە سوودیـــان بۆ خۆیـــان و کۆمەڵگاکەیان هەبێت.
(ئەناتۆڵ فرانس) دەڵێ:"هاندان نە لەسەر دڵی فێرکردنە"
بۆ نموونە، کە مامۆستایەک بە قوتابییەکی دەڵێت:" هەی ئافەرین، تۆ ئازا و زیرەکی" هەرگیز یەکسان نییە بە رستەی" گەمژە تۆ بێدەنگ بە" کە مامۆـــستایەک بە قوتـــابییەکی بڵێــــت.. هەردوو رســـتەکە کاریگەریـــان لەســەر دەروونـــی قوتابییەکـــان دەبێــت، یەکەمیـــان بە ئەرێنی، دەبێتە هۆی زیاتر هاندانی، دووەمیشیان بە نەرێنی، دەبێتە هۆی رووخاندنی.

مامۆستای دڵسۆز و نیشتمان پەروەر، پێویستە هەمیشە ئەوەی لە یاد بێت، کە هەڵگری پیرۆزترین پەیامە، پیرۆزترین و هەستیارترین پیشەی هەیە.. ئەوە مامۆستایە نەوە لە دوای نەوە پەروەردە دەکات و پێیان دەگەیەنێت.
دڵنیام کە هیچ کەسێ نکووڵی، لە گرنگی پەیوەندییە ئەرێنییەکانی نێوان مامۆستا و قوتابی ناکات، کە کارتێکردنێکی گەورەیان لە سەـرکەوتنی کـاری پەروردەی دروســت و فێرکـردن دا هەیە. بەڵکـو رەنگدانەوەشیان لە ژیانی ئەمڕۆ و داهاتووی قوتابیدا دەبێت.
ئێمەش قوتابی مامۆستا بووینە، زۆربەمان باش لە یادمانە، کە ئەو مامۆستایانەی سەرکەوتووبوون لە فێرکردن و لە پەیوەندی دروستیان لەگەڵمان، ئەو مامۆستایانەش کە نا بەڵەد بوون و لە وانەکانیان و لە شێوازی رەفتارکردنیان سەرنەکەوتووبوون.

زۆر لەو قوتابییانەی کە لە بوارەکانی خوێندن دا سەرکەوتووبوون و نمرەی بەرزیان بەدەستهێنا دەگەڕێتەوە بۆ خۆشەویستی و رێز و زمان

شیرینی و پەیوەندی ئەرێنی و دروستی نێوان مامۆستاکان و قوتابییەکان.. بە پێچەوانەشەوە ئەو مامۆستایانەی کە نابەڵەد بوون، گرژ و مۆن و ڕووتورش بوون، دڵڕەق و توند و تیژ و ڕەفتار ڕەق بوون، شێوازی وتنەوەی وانەکانیانشیان وشک و نادروست بوون، ڕێزیان لە را و لە ئازادی قوتابییەکانیان ناگرتن و هەستیان بریندار دەکردن. بوونە هۆکاری ئەوەی کە قوتابیان خۆشیان نەوێن و ڕقیان لێیان بێتەوە و حەزیش بە وانەکانیان نەکەن. بەڵکو تا ئەو رادەیەی کە هەندێ قوتابی بە هۆی مامۆستای توڕە و دڵڕەق و توند و تیژ و ڕەفتار نادروستەوە وازیان لە خوێندن و لە قوتابخانە هێنا.
(ئەمەرسەن) دەڵێ:"نهێنی لە فێرکردنی سەرکەوتوودا بریتییە لە ڕێزگرتن لە قوتابی" مامۆستایانی دەسەزمان گەوهەرێکی بەهاوتان و سامانێکی گرنگی گەلەکەمانن، ئەرک و ماندووبوونیان لە پەروەردەکردن و پێگەیاندنی دروستی ڕۆڵەکانی نیشتمانەکەمان بێ سنوورە.. شایەنی ئەوپەڕی ڕێز و پێزانین، ئەمەش گەورەترین خەڵاتە بۆیان.

هەریەکە لە مامۆستا و قوتابی ئەرکیان لە ئەستۆدا هەیە و مافیشیان هەیە. پێویستە لەسەر بنەمای ڕێز و خۆشەویسی و سۆز و دڵسۆزی و بەخشین و وەرگرتن پەرە بە پەیوەندییەکانی بدەن، تا بێت پەیوەندییەکانیان فراوانتر و کراوەتر و شیرینتر بکەن.
مامۆستای دڵسۆز و سەرکەوتوو، پێویستە لە هەموو ڕوویەکەوە ببێت بە پێشەنگ و بە نموونەیەکی باش بۆ قوتابییەکانی، چونکە منداڵان لە ساڵانی یەکەمی قۆناغی تەمەنیان دا چاولێکەر و لاسایکەرن، لە گەورەکانەوە بە تایبەتیش لە ئەندامانی خێزانەکانیان و لە مامۆستاکانیانەوە بەها ڕەوشتی و کۆمەڵایەتی و ویژدانی و نیشتمانییەکان فێردەبن و کاریگەریان لەسەر ژیان و ڕەفارەکانیان دەبێت لە ئەمڕۆ و داهاتوودا دەبێت.

ڕەزا شوان
نەرویج: ٢٠١٧

پاشەکەوتەکانم … وەرگێڕانی لەعەرەبییەوە: فەرهاد ئەحمەد بەرزنجی

بەیانی لەجێگەکەم هەستام ودوای ئەوەی دەست ودەم وچاوم شت وهەروەها چەند ڕاهێنان وچالاکییەکی وەرزشیم بەجێهێنا، پاشان کوپێك شیرم خواردەوە.جلەکانی قوتابخانەم لەبەرکردوجانتاکەم هەڵگرت کەپێشترئامادەم کردبوو، دایکیشم زەرفێکی بچووکی داپێم کەخواردنێکی ئامادەکراوی تێدابووکەڕۆژانە جۆری ئەم خواردنانە دەگۆڕا.لەگەڵیداپارەیشی دەدامێ.

هەمووڕۆژێك پێی دەوتم، ئەوەش ڕۆژانەکەتە، لەوانەیە پێویستت پێی هەبێت، ئەگەرشتێك لەفرۆشگەی
قوتابخانە بکڕیت!

لەڕاستیدا ئەو خواردنانەی من پێویست بوولەفرۆشگە بیکڕم ،هەمووبەیانییەك لەناو جانتاکەمدا هەبوون، هەم خاوێن بوو، هەم تەندروست بوو، چونکە دایکم بەدەستەجوانەکانی بۆی ئامادە دەکردم.

بۆیە منیش بڕیارم دابووکە ڕۆژانەکەم لەناوقوتوویەکی بچوکداکەلەسەرەوە درزێکم تێکردبوو، هەڵبگرم ڕۆژانە لەگەڵ کەلوپەلەکانی خۆم بیپارێزم ونەیکەمەوە.

ڕۆژان هات وچوو، بەڵام من هەرنەشمزانی ئەوەدەغیلەیە چەندی تێدایە؟؟هەتا ڕۆژێك بیرمکردەوە کەپێویستە کۆمپیوتەرێکم هەبێت وتواناکانمی پێزیادبکەم وبەرنامەکانی بەکاربهێنم بۆپاراستنی بەهرەونوسینەکانی خۆم، بۆیە باوکم ئاگادارکرد بۆئەومەبەستەوئارەزووەی کەهەمە.

باوکم لەپاش کەمێك بێدەنگی وتی:کوڕەکەم لەڕاستیدائەم مانگە کەمێك زیاتر لەمانگەکانی تر
خەرجیمان هەبوو… پێش ئەوەی قسەکانی تەواوبکات، وتم ببورە بابەگیان من پارەیەکم ئامادە کردووە لەڕۆژانەکەم کەماوەیەکی زۆرە پاشەکەوتی دەکەم. باوکم وتی: ئەی ئافەرین کوڕی شیرینم، منیش پارەی ترت بۆدەخەمەسەر، ئامێری پرینتەرەکەت بەدیاری بۆدەکڕم، لەپاداشتی ئەوجۆرە بیرکردنەوە
جوان وبەسوودانەت.

ئەم چیرۆکە لەژمارە(5) ی گۆڤاری ساڵانەی (ئاری) دا

بڵاوکراوەتەوە.